

ACC. N:R M. 9296:1-9.

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *fil. dr. Ingemar Ingers*
Härad: *Bava* Adress: *Lund*
Socken: *Tottarp m. fl.* Berättat av:
Uppteckningsår: *1943; inl. 1944* Född år i

Religiösa föreläsningar och kyrklig sed.

s. 1-9.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 9296:1

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svar å frågor angående religiösa föreställningar och kyrklig sed. /Prof. Plevéls frågelista/

Tottarps m.fl. socknar, Bara härad, Lunds stift. Besvarad dels efter egna iakttagelser, dels efter meddelande av husägaren Bengta Johansson, Kabbarp nr 2, f. 1865. Dessutom spridda notiser efter andra meddelare födda på 1850- och 60-talen.

1. De gamla läste Arndts sanna kristendom och Luthers kyrkopo-
stilla.
/Vilka psalmer sjöngos julafton?/
2. De vanliga julpsalmerna. I upptecknarens hem sjöngs alltid ps.
69 julafton; Hos allmogen förekom nr 55.
3. Vid husandakten morgon och afton lästes morgon- och aftonbö-
ner i evanglieboken för varje dag i veckan. Detta var brukligt
redan på 1840-talet. Efter vad jag hört berättas från annat
håll skulle en lördagsafton på 1840 talet en dräng hos Anders
Nilsson å Tottarp nr 1 läsa aftonbönen för husfolket. Han rå-

M. 9296:2

Landskap: ..... Upptecknat av: .....
Härad: ..... Adress: .....
Socken: ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: ..... Född år ..... i .....

---

kade läsa fel och läste: "Den ena lärkan flyer bort efter den andra" i st.f. "Den ena veckan flyr bort" etc. Med anledning därav kom folket i sådant "grin" /skratt/ att där inte blev läst mera den kvällen.

/Seder vid begravning/

4. Någon av de närvarande kunde läsa en bön före avfärden från sorghuset. Vid ankomsten till kyrkogården mötte klockaren vid grindarna och tog upp en psalm, vilket kallades att "sjonga ing lijed".
6. Somliga läste hela Bibeln från början till slut flera gånger om. Bland dem som var särskilt bibelkunniga nämnes muraren och borstbindaren Jöns Svensson i Kabbarps by /f. 1820, d. 1905/. Men mest lästes av Bibelns böcker Nya Testamentet och Psaltaren.
7. Det folkliga instrument som användes vid psalmsång i hemmet var psalmodikon "salmodika". Ett sådant hade Bengta

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

ACC. NR M. 9296:3

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Johanssons fader, snickaren Jöns Johansson, /f. 1826. d. 1910/.

- En annan meddelare, änkan Kersti Andersson, f. 1836 omtalade att hon i sin ungdom på 1850 talet-fått en "salmodika" till skänks av en broder.^{x/}

9. Såväl när man tog ut flyttningsbetyg /"seddel"/ som när man tog ut lysning förekom att prästen förhörde i Katekesen.
11. Seden med gång-söndagar var okänd här på orten. Man besökte överhuvudtaget mycket sällan någon annan sockenkyrka än sin egen, om också vägen till någon annan kyrka var mycket kortare. Som exempel kan nämnas att invånarna i den yttersta gården i socknens västra del, Kabbarp nr 8, på 1870- och 80 talen alltid besökte Tottarps kyrka ehuru vägen dit var 3 gånger så lång som till Burlövs kyrka. Undantag utgjorde om man befann sig t.ex. på besök i en annan socken, som sträckte sig över en söndag, då man följde sitt värdfolk i deras sockenkyrka, eller om man var bjuden till en vigsel eller en begravning i någon
- x/ Tillägg. En julaften på 1880 talet hos prästarrendatorn i Uppåkra tog en piga fram sin "salmodika" och sjöng ps. 106: "Upp min tunga" etc.

M. 9296:4

Landskap: ..... Upptecknat av: .....
Härad: ..... Adress: .....
Socken: ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: ..... Född år ..... i .....

annan sockenkyrka.

Det första exemplet på en mera framstående predikant i en lantkyrka, som drog till sig åhörare från andra socknar, var Anders Hansson Ljunghoff, som 1875-82 var vice pastor i Uppåkra. Bland hans fasta åhörare voro lantbrukaren Jakob Persson med familj från Arlov.

Huvudmeddelaren för denna skildring, Bengta Johansson omtalar att hon 1880 undergick Konfirmationsundervisning för Ljunghoff i Uppåkra, säkerligen ett för denna tid enastående fall. Anledningen därtill var utom Ljunghoffs stora anseende den att vägen till Uppåkra var kortare än till Tottarps moderförsamling Knästorp, där annars Tottarps Konfirmander fingo sin undervisning.

12. Långfredagen, påsk och pingst samt alla stora högtidsdagar gick man svartklädd till Tottarps kyrka. Det väckte mycket

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

ACC. NR M. 9296: 5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

uppseende, när en pingstdag omkr. 1880 hushållerskan och pigan hos en nyligen inflyttad bonde kommo till Tottarps kyrka i röda klänningar.

14. På söndagen utträttades endast de nödvändigaste sysslorna. De som inte voro i kyrkan läste predikan i postillan. T.o.m. drängarna sutto i sina drängkamrar och läste tyst för sig själv i postillan.
15. Husförhören hade man i förra hälften av 1800 talet ute på gårdarna, sedermera i kyrkan. Omkr. 1890 upphörde husförhören helt och hållet. Man kunde ju inte tvinga någon dit, och många av de äldre, även de med verkligt religiös känsla ansågo det under sin värdighet att förhöras av en ung präst. Den förut i punkt 6 omtalade mycket bibelkunniga Jöns Svensson utmärkte sig genom kvicka svar vid husförhören men en hans granne lär ha sagt som svar på en kuggfråga: "Ja e for gammal te å sidda här å gätta gåtor" /omkr. 1890/ /Berättat av skomakare Per

M. 9296:6.

Landskap: ..... Upptecknat av: .....
Härad: ..... Adress: .....
Socken: ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: ..... Född år ..... i .....

Andersson/

16. Långfredag var man svartklädd. Denna dag höll man sig stilla och inga världsliga nöjen fingo förekomma.

17. Kyrkotagningen ägde rum nere vid ingångsdörren. En särskild pall användes då, kallad kyrkogångspall. Modern hade en annan kvinna med sig i kyrkan. Den sista kyrkotagningen i församlingen skedde 1907. Vid denna tid var kyrkotagningen sällsynt. Dåvarande kyrkoherden D. Lewan yrkade icke på dess bibehållande.

18. Särskilda psalmer brukliga på vissa högtidsdagar /Numren de i Wallinska psalmboken: /

N:r 53 gradualpsalm 1 sta söndagen i advent.

N:r 60 " juldagen

N:r 67 " trettondagen

N:r 387 " botdagen /till melodien av Integn vite/

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

ACC. NR M. 9296:7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N:r 268 gradualpsalm tacksägelsedagen

19. I äldre tid hade vigslarna ägt rum i kyrkan, men på 1870- och 80-talen var det sällsynt och vigslarna skedde mest i hemmen. Detta torde delvis sammanhånga med att man i bondgårdarna fått bättre möblering, väggmålningar etc. i det yttersta rummet på gaveln, som nu fick benämningen "salen". Tidigare kallades detta rum "sommarstuan" och användes endast till förvaring av skåp och kistor. När nu detta rum fick bättre möblering och benämningen "sal" fick det användning som högtidsrum. Vigseln förrättades gärna framför en spegel. /Uppt:s egen anm./

Som ett undantagsfall nämnes ett stort kyrkbröllop i Uppåkra omkring 1880, då folk kom gående 1/2 mil ifrån för att titta på. På 1900 talet blevo vigslar i kyrkan åter vanligare.

20. Bänkplatserna i kyrkan voro fördelade efter byar och hemmansnummer. Den sista delningen skedde 1850, sedan kyrkan blivit

M. 9296:8.

Landskap: .....
Härad: .....
Socken: .....
Uppteckningsår: .....
Upptecknat av: .....
Adress: .....
Berättat av: .....
Född år ..... i .....

utvidgad med korsarmar /"ny-kjårkan"/. Denna fördelning saknar numera praktisk betydelse men fortfarande finnas bondfamiljer som intaga de platser som av gammalt tillkomma hemmanen. - Seden med manfolks - och kvinnfolks-sida bibehålles fortfarande. Undantag utgör att yngre gifta kvinnor kunna sätta sig vid mannens sida.

21. Ringningarna till gudstjänst kallas fyste /förste/, "anned" och "sammen". "Ringa fýste" etc.
22. Karlarna gick inte in i kyrkan förrän det ringde. Fruntimren hade redan satt sig och böjde sig när det ringde.
23. Själaringningen sköttes av ringaren /-kyrkoväktaren/ jämte drängar eller söner från sorgehuset eller någon granngård till detta.
28. Man plögade gå till nattvarden varannan gång dylik anordnades. Man fick inte äta före nattvardsgången. "Di skulle gå fastanes".

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

ACC. NR M. 9296:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Omkr. 1915-1920 gick manfolken alltid i frack och vit
halsduk till nattvarden/egen iakttagelse/.

29. Den enda separatistiska rörelse som i äldre tid förekommit
var att en bagare Bengt Persson å Kabbarp n:r 8 invid stora
landsvägen på 1880- och 90 talen tillställde konventiklar
/"lesemöde"/ i sitt hus. Han kallades därför Biskóppen.
Hans rörelse kan väl närmast kallas frikyrklig^{x/}. En mejerska
fröken Håkansson plögade gå dit. Bengt Persson hade också
besök av perukmakare Birger Lundberg från Lund med familj.
- För övrigt var befolkningen ganska oemottaglig för sepa-
ratistiska rörelser. Lund den 11 febr. 1943.

Ingemar Ingers

f. i Tottarps sn. 1902.

x/ Benämningen på frikyrkliga var "lesare" = läsare